

ปัญหาการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ
กับผลของความรับผิดชอบในคดีสิ่งแวดล้อม
ศึกษากรณีแหล่งกำเนิดมลพิษมากกว่าหนึ่งแห่ง

อรรถพล เจริญผลากไพบูลย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์

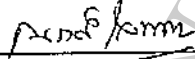

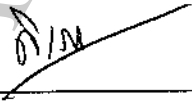
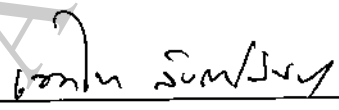
มหาวิทยาลัยพายัพ

มีนาคม พ.ศ. 2556

ชื่อเรื่อง: ปัญหาการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ
กับผลของความรับผิดชอบในคดีสิ่งแวดล้อม ศึกษา
กรณี แหล่งกำเนิดมลพิษมากกว่าหนึ่งแห่ง
ผู้จัดทำ: อรรถพล เจริญผลไพฑูริย์
หลักสูตร: นิติศาสตรมหาบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขตไท ลังการ์พินธุ์
วันที่อนุมัติ: 30 มีนาคม 2556
สถาบัน: มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

1. ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ณรงค์ ใจบุญ)
2. กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญาลักษณ์ ปัญวัฒน์ลิขิต)
3. กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ดิเรก ควรสมาคม)
4. กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขตไท ลังการ์พินธุ์)

สงวนลิขสิทธิ์ © อรรถพล เจริญตาบไพบูรณ์

มหาวิทยาลัยพายัพ

PAYAP UNIVERSITY

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เขตไท ลังการพิณธุ์ เป็นอย่างสูงที่ท่านได้ให้ความกรุณาโดยการจุดประกายทางความคิดในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้และเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์จนทำให้ผู้เขียนสามารถเรียบเรียงแนวคิดออกมาเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ พร้อมกันนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ดิเรก ควรสมาคม และท่านอาจารย์สัญญาลักษณ์ บัญญัติมนลลิต ที่คอยให้การช่วยเหลือและคำแนะนำแก่ผู้เขียนตลอดมา ด้วยความเมตตาและห่วงใยดังกล่าวของท่านทั้งสามนับเป็นความกรุณาแก่ผู้เขียนเป็นอย่างมาก

ขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ณรงค์ ใจหาญ ที่ท่านได้ให้คำแนะนำแก่ผู้เขียนทั้งในทางทฤษฎีและแนวความคิด และยังได้สละเวลาของท่านรับเป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ตลอดจนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ณรงค์ ใจหาญ ที่ได้สละเวลาของท่านรับเป็นกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้หากมีคุณค่าและประโยชน์ทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอขอบคุณงามความดีนี้ตอบแทนพระคุณของบิดามารดา ที่รอคอยความสำเร็จในด้านการศึกษาของผู้เขียนมาตลอด มหาวิทยาลัยพายัพอันเป็นสถานศึกษาในการถ่ายทอดความรู้และคุณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้เขียนตลอดมา ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้เขียนมาโดยตลอด แต่หากยังมีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้และพร้อมรับการชี้แนะด้วยจิตคารวะและขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

อรรถพล เจริญลาภไพฑูลย์

ชื่อเรื่อง: ปัญหาการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล
ของความรับผิดในคดีสิ่งแวดล้อม ศึกษากรณีแหล่งกำเนิด
มลพิษมากกว่าหนึ่งแห่ง

ผู้จัดทำ: อรรถพล เจริญผลกุลไพบูลย์

หลักสูตร: นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขตไท ลังการพันธ์ุ

วันที่อนุมัติผลงาน: 31 มีนาคม 2556

สถาบันการศึกษา: มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย

จำนวนหน้า: 159

คำสำคัญ: ภาระการพิสูจน์, ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล,
คดีสิ่งแวดล้อม, แหล่งกำเนิดมลพิษหลายแห่ง

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึงปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลในคดีสิ่งแวดล้อมกรณีที่มีแหล่งกำเนิดมลพิษมากกว่าหนึ่งแห่ง ผลการศึกษาพบว่าไม่
ที่จะเป็นการฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและ
รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งคือปัญหาภาระการ
พิสูจน์ที่โจทก์หรือผู้เสียหายต้องพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลและต้องพิสูจน์
ด้วยว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของหรือผู้
ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ หากเป็นการฟ้องคดีตามมาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ ซึ่งเป็นเรื่องยากที่โจทก์จะพิสูจน์ให้ศาลเห็นได้ แม้ว่าการฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติ
ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โจทก์จะไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหาย
ที่เกิดขึ้นเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของเจ้าของหรือผู้ครอบครองแหล่งกำเนิด
มลพิษ แต่โจทก์ยังคงต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของเจ้าของหรือผู้
ครอบครองแหล่งกำเนิดมลพิษ หากมีข้อเท็จจริงว่าความเสียหายเกิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษหลาย
แห่ง ในกรณีดังต่อไปนี้

1. มีแหล่งกำเนิดมลพิษหลายแห่งได้ปล่อยมลพิษออกสู่ภายนอกพร้อมกันในลักษณะที่แยกออกจากกันและมลพิษจากแต่ละแห่งก็สามารถก่อให้เกิดความเสียหายได้เช่นกัน

2. มีแหล่งกำเนิดมลพิษหลายแห่งได้ปล่อยมลพิษออกสู่ภายนอกพร้อมกันในลักษณะที่แยกออกจากกัน แต่ความเสียหายเกิดขึ้นจากมลพิษเพียงแห่งเดียวและไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเกิดขึ้นความเสียหายเกิดจากมลพิษจากแหล่งใด

3. เมื่อมีแหล่งกำเนิดมลพิษหลายแห่งได้ก่อมลพิษขึ้นพร้อมกันในลักษณะที่แยกออกจากกัน ซึ่งมลพิษเหล่านี้ส่งผลรวมกับมลพิษจากแหล่งอื่นแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย โดยมลพิษแต่ละแห่งหากเกิดขึ้นเพียงแห่งเดียวแล้วผลความเสียหายจะไม่เกิดขึ้น แต่หากมลพิษจากหลาย ๆ แห่งรวมกันแล้วจะสามารถก่อให้เกิดความเสียหาย

โจทก์ย่อมพบกับความยากลำบากในการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขในการพิพากษาให้จำเลยต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่โจทก์ เนื่องจากแหล่งกำเนิดมลพิษเหล่านั้นโดยทั่วไปแล้วจะไม่ได้ร่วมกันก่อมลพิษหรือมีเจตนาร่วมกันในการก่อมลพิษ แต่เป็นกรณีที่ต่างฝ่ายต่างก่อมลพิษแยกต่างหากจากกัน รวมถึงข้อเท็จจริงที่สำคัญมักจะอยู่ในความรู้เห็นของผู้ก่อมลพิษแต่เพียงฝ่ายเดียว ทำให้ฝ่ายที่กล่าวอ้างไม่สามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงนั้นได้ ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยา

การศึกษาในครั้งนี้จะเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังนี้

1. นำทฤษฎีเงื่อนไขมาใช้ซึ่งทฤษฎีนี้ได้อธิบายว่าหากไม่มีการกระทำละเมิดแล้วผลเสียหายจะไม่เกิดขึ้น แม้ความเสียหายจะเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ หากการกระทำของจำเลยเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดผลขึ้นจำเลยก็ต้องรับผิดชอบ มาใช้เพื่อพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลในคดีสิ่งแวดล้อมที่มีแหล่งกำเนิดมลพิษหลายแห่ง

2. นำหลัก *Res ipsa loquitur* มาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมที่มีข้อเท็จจริงว่าข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของคุณความฝ่ายใดแต่เพียงฝ่ายเดียว ให้คุณความฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบในข้อเท็จจริงนั้นเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล

3. นำหลักความรับผิดทางเลือก (Alternative Liability) มาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมที่ความเสียหายเกิดจากมลพิษที่มีแหล่งกำเนิดมลพิษหลายแห่ง ในคดีที่มีข้อเท็จจริงว่ามีมลพิษที่อาจเป็นสาเหตุของความเสียหายของโจทก์เกิดจากแหล่งกำเนิดมลพิษหลายแห่งในลักษณะที่เป็นกรก่อมลพิษแยกออกจากกันแต่เกิดขึ้นพร้อมกัน แต่โจทก์ไม่สามารถบอกได้ว่าความเสียหายเกิดจากมลพิษจากของแหล่งใด มีผลต่อภาระการพิสูจน์ที่จะเปลี่ยนไปยังจำเลยแต่ละคนที่ต้องพิสูจน์ว่าพวกเขาไม่ใช่สาเหตุของความเสียหายที่เกิดขึ้น

Title: Problems of burden of proof on Causation in Environmental Cases: A case Study of several sources of polluter

Researcher: Mr. Athapon Jaranrappaiboon

Degree: Master of Law

Advisor: Assistant Professor Dr. Khettai Langkarpint

Approval Date: 31 March 2013

Institution: Payap University, Chiang Mai, Thailand

Number of Pages: 159

Keyword: Burden of proof, Causation, Environmental Case, several sources of polluter

Abstract

The objective of this thesis is to study about the civil liability of owner or possessor environmental polluter: A case Study of multiple sources point source of polluter. The outcome of the study show that no matter plaintiff litigation based on the Civil and Commercial, The Enhancement and Conservation of Nation Environmental Quality Act, 1992. One of the main problems is the burden of proof that plaintiff or injured person must prove the causation and has to prove that damages caused by intention act or negligence of owner or possessor environmental polluter, if plaintiff litigation section 420 on the Civil and Commercial Code. That is very difficult for the plaintiff to prove this issue to the court. Although plaintiff litigation based on the The Enhancement and Conservation of Nation Environmental Quality Act 1992, plaintiff not need to prove that damages is occurred by intention act or negligence of owner or possessor environmental polluter. However, plaintiffs remain to prove to the court that the damage is occurred by the act of the owner or possessor environmental polluter. If the case has the fact of the damage caused multiple source of polluter, in the following cases.

1. There are several sources of pollution emissions to the outside and in the manner that of dissociation and pollution of each site can cause the damage as well.

2. There are many sources of pollution emissions to the outside simultaneously, in the manner that of the dissociation. However, the damage caused by only one source of pollution and can't prove that the damage caused by pollution from which pollution source.

3. When there are several sources of pollution emissions to the outside simultaneously in the manner that of dissociation. That pollution combined with the pollution from other sources can cause damage. However, each pollution emissions to the outside only one source the damage will not occur. However, pollution from several sources be compound can cause the damage.

The author would like to suggest some solutions as follows;

1. Theory *Causa Sine Qua Non* should be applied in the environmental case. This theory explains that if no action from tortfeasor, damage will not occur. Even if the damage will caused by several cause, if the defendant conduct is part of the cause. Defendant was liable for damages. This theory used to prove the causation in environmental cases in the case of several sources of polluter.

2. *Res ipsa loquitur* should be applied in environmental case. If the fact is known by one party only, that party has a burden of proof such the fact.

3. Alternative Liability should be applied in environmental case that damages caused by multiple sources of pollution. In the environmental case with the fact that pollution may be the cause of the damage caused from multiple sources of polluter in manner which the polluter separate but simultaneous, and plaintiff cannot identify that damage caused from which pollution source. Alternative Liability has an effect on burden of proof that shift burden of proof to defendants, and each defendant must prove that they are not cause of damage.

สารบัญ

กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
สารบัญ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	5
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 ภาวะการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลในคดีสิ่งแวดล้อม.....	7
2.1 หลักกฎหมายในคดีสิ่งแวดล้อม.....	7
2.1.1 สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดี.....	8
2.1.1.1 สิทธิในสิ่งแวดล้อมที่ดีตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย.....	9
2.1.1.2 สิทธิในสิ่งแวดล้อมตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษา คุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535.....	13
2.1.1.3 สิทธิในสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายของต่างประเทศ.....	14
2.2 ทฤษฎีว่าด้วยความรับผิดชอบเคร่งครัด.....	16
2.3 หลักผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย.....	19
2.4 หลักการฟ้องคดีโดยประชาชน.....	22

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล.....	24
2.5.1 ทฤษฎีเงื่อนไขหรือทฤษฎีความเท่าเทียมกันแห่งเหตุ.....	25
2.5.2 ทฤษฎีเหตุเหมาะสม.....	28
2.6 ข้อเสนอพื้นฐานและหลักการการพิสูจน์.....	30
2.6.1 ข้อเสนอพื้นฐานตามข้อเท็จจริง.....	31
2.6.2 ข้อเสนอพื้นฐานทางกฎหมาย.....	33
2.6.3 ภาระการพิสูจน์และความรับผิดชอบในคดีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมตาม กฎหมายไทย.....	35
2.6.3.1 ความรับผิดชอบและภาระการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 420.....	37
2.6.3.2 ความรับผิดชอบและภาระการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 437.....	39
2.6.3.3 ความรับผิดชอบและภาระการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 1337.....	42
2.6.3.4 ความรับผิดชอบทางแพ่งและภาระการพิสูจน์ตาม พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แห่งชาติ พ.ศ. 2535.....	44
บทที่ 3 ความรับผิดชอบและภาระการพิสูจน์ตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศ สหรัฐอเมริกา.....	52
3.1 หลักความรับผิดชอบและภาระการพิสูจน์ในคดีสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย สหรัฐอเมริกา.....	52
3.1.1 การฟ้องคดีละเมิดสำหรับค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย.....	52
3.1.2 การฟ้องคดีสำหรับค่าเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม.....	69
3.1.2.1 ที่มาของกฎหมายความรับผิดภายใต้กฎหมายว่าด้วยความ รับผิด การชดเชยและความรับผิดชอบทางสิ่งแวดล้อมอย่าง ครอบคลุม.....	70

3.1.2.2	ข้อกำหนดของกฎหมายความรับผิดภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิด การชดเชยและความรับผิดชอบทางสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุม.....	71
3.1.2.3	ข้อต่อสู้เพื่อให้พ้นความรับผิด.....	74
3.1.2.4	วิธีดำเนินการเพื่อให้พื้นที่สะอาด.....	74
3.1.2.5	ค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟู.....	75
3.1.2.6	ผู้มีอำนาจในการทำความสะอาด.....	75
3.1.2.7	ภาระการพิสูจน์ของกฎหมายความรับผิดภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิด การชดเชยและความรับผิดชอบทางสิ่งแวดล้อมอย่างครอบคลุม.....	76
3.2	หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการกำหนดภาระการพิสูจน์.....	80
3.2.1	หลักผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นนำสืบ.....	81
3.2.2	หลักข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของตนโดยเฉพาะหรือเหตุการณ์ย่อมแจ้งอยู่ในตัว.....	84
3.3	หลักความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา.....	100
3.3.1	หลักเงื่อนไข.....	102
3.3.1.1	มีการกระทำที่เป็นเหตุเกิดขึ้นสองเหตุการณ์หรือมากกว่านั้นแยกจากกันในความเสียหายเดียวกัน.....	105
3.3.1.2	มีความไม่แน่นอนในข้อเท็จจริง.....	105
3.3.2	ปัจจัยสำคัญ.....	107
3.3.2.1	เหตุร่วม.....	112
3.3.2.2	เหตุที่มีความสำคัญร่วมกัน.....	113
3.3.2.3	หลักความรับผิดร่วมกันเมื่อไม่สามารถพิสูจน์ที่มาของความเสียหาย.....	113
3.3.2.4	หลักความรับผิดอันเนื่องจากการมีส่วนแบ่งการตลาด.....	113
3.3.3	เหตุใกล้ชิด.....	116
3.3.3.1	หลักคาดหมายล่วงหน้า.....	117
3.3.3.2	ผลโดยตรง.....	118
3.3.4	หลักความรับผิดทางเลือก.....	123

บทที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลในคดี สิ่งแวดล้อม กรณีที่มีผู้ก่อมลพิษหลายราย.....	136
4.1 ปัญหาและข้อจำกัดการใช้กฎหมายละเมิดและพระราชบัญญัติส่งเสริมและ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในการพิสูจน์ถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล.....	136
4.1.1 ปัญหาและข้อจำกัดการใช้หลักเกณฑ์ตามกฎหมายละเมิด.....	136
4.1.2 ปัญหาและข้อจำกัดการใช้หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535.....	139
4.2 ปัญหาที่เกิดจากข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของจำเลยแต่เพียงฝ่ายเดียว.....	146
4.3 แนวทางแก้ไขปัญหาการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลใน คดีสิ่งแวดล้อมที่มีแหล่งกำเนิดมลพิษหลายแห่ง.....	147
 บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	 154
5.1 บทสรุป.....	154
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	157
บรรณานุกรม.....	160
ประวัติผู้เขียน.....	167